

الدَّرْسُ الْأَوَّلُ

اسْمُ التَّفْضِيلِ وَ اسْمُ الْمَكَانِ

اسم تفضیل (صفت تفضیلی ، صفت عالی)

در زبان عربی برای ساختن این دو صفت ، یعنی معادل کلمات فارسی که پسوند « تر » یا « ترین » می‌گیرند از وزن « أَفْعَل » استفاده می‌شود . یعنی برای ساختن دو صفت تفضیلی (= تر) و عالی (= ترین) یک شکل بیشتر موجود نیست و باید مفهوم آن دو نوع صفت را از ترکیب کلمات به دست آورد .

الف) صفت تفضیلی : در این معنی که موارد برتری داشتن کسی (یا کسانی) بر کس دیگر (یا کسان دیگر) است، از ترکیب « أَفْعَل + مِنْ » استفاده می‌کنیم و مذکر و مؤنث و تعداد در شکل مراعات نمی‌شود :

مثال : أَحْمَدُ : أَنَا أَعْلَمُ مِنْكَ : مَنْ أَتَى دَانَا تَرَم .

نَحْنُ : نَحْنُ أَعْلَمُ مِنْكُمْ (ما از تو (شما) داناتریم .

آسیا أَكْبَرُ مِنْ أوروپَا : آسیا بزرگ‌تر از اروپاست .

هَذَا أَكْبَرُ مِنْ ذَاكَ : این بزرگ‌تر از آن است .

أَرِيدُ أَرْحَصَ مِنْ هَذَا : ارزان‌تر از این می‌خواهم .

أَرِيدُ سِرَاوِيلَ أَفْضَلَ مِنْ هَذَا : شلوارهایی بهتر از این می‌خواهم .

قَدْ يَكُونُ بَيْنَ النَّاسِ مَنْ هُوَ أَحْسَنُ مِنْهُ : گاهی بین مردم کسی است که او بهتر از ماست .

أَلْفَتْ شَيْمِلَ أَكْثَرَ مِنْ مِئَةِ كِتَابٍ وَ مَقَالَةٍ : شیمیل بیشتر از صد کتاب و مقاله نوشت .

ب) صفت عالی : در این حالت ، کلمه‌ای را که بر وزن « أَفْعَل » است به اسم خالی از الف و لام یا به اسم جمع معرفه (شناخته شده)

اضافه می‌کنیم (یعنی مضاف واقع شود) .

اما در حالت اول ، کلام ناقص است و نیاز به متمم دارد آن‌چنان که پنداری این « صفت عالی » ، مطلق نیست و باید محدود گردد .

در حالت دوم که « أَفْعَل » را بر اسم جمع معرفه (شناخته شده) می‌افزاییم کلام کامل است و نیاز به متمم ندارد .

أَنْتَ أَكْبَرُ رَجُلٍ دَخَلَ الصَّفَّ : تو بزرگ‌ترین مردی هستی که به کلاس وارد شده است .

أَنْتَ أَكْبَرُ رَجُلٍ أَعْرِفُهُ : تو بزرگ‌ترین مردی هستی که می‌شناسم .

أَنْتَ أَكْبَرُ نَحْوِيَّةٍ أَعْرِفُهَا : تو بزرگ‌ترین نحودانی هستی که می‌شناسم .

أَنْتُمْ أَكْبَرُ رِجَالٍ عَرَفْتَهُمْ فِي حَيَاتِي : شما بزرگ‌ترین مردانی هستید که در زندگی‌ام شناخته‌ام .

آسیا أَكْبَرُ قَارَةٍ فِي الْعَالَمِ : آسیا بزرگ‌ترین قاره در جهان است .

سورَةُ الْبَقَرَةِ أَكْبَرُ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ : سورة بقره بزرگ ترین سوره در قرآن است .
 كَانَتْ مَكْتَبَةً جُنْدِي سَابُورٍ فِي خَوْزِسْتَانَ أَكْبَرَ مَكْتَبَةٍ فِي الْعَالَمِ الْقَدِيمِ : کتابخانه جندی شاپور در خوزستان بزرگ ترین کتابخانه در
 دنیای قدیم بوده است .

توجه : ملاحظه می شود که در این احوال ، کلمه ای که بر وزن « أَفْعَل » آمده ، نسبت به مسند الیه (مبتدا مذکر یا مونث)
 هیچ تغییری نیافته است .

أَنْتِ أَكْبَرُ الرِّجَالِ : تو بزرگ ترین مردان هستی .

أَنْتِ أَكْبَرُ الطَّالِبَاتِ : تو بزرگ ترین دانشجویان (دختر) هستی .

أَنْتُمْ أَكْبَرُ النَّحَاةِ : شما بزرگ ترین نحویان هستید .

أَفْضَلُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ : بهترین مردم سودمندترینشان برای مردم است .

شَجَرَةُ السَّكُوبَا شَجَرَةٌ مِنْ أَطْوَلِ أَشْجَارِ الْعَالَمِ فِي كَالِيفُورِنِیَا : (نام های دیگر شَجَرَةُ السَّكُوبَا : درخت ماموت ، سرخ چوب غول پیکر است .)
 درخت سکویا درختی است که از بزرگ ترین درختان جهان در کالیفرنیا است .

وَالْغِيبَةُ وَهِيَ مِنْ أَهَمِّ اسْبَابِ قَطْعِ التَّوَاصِلِ بَيْنَ النَّاسِ : و غیبت کردن و آن از مهم ترین علت های قطع ارتباط بین مردم است .
 رسول الله (ص) : أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ الْكَسْبُ مِنَ الْحَلَالِ : بهترین کارها کسب از راه حلال است .

نکته ها

۱- اسم تفضیل « أَفْعَل » متناسب با سه حرف اصلی (ریشه) آن به شکل های زیر هم می آید :

مَثَلٌ : حَبٌّ ← أَحَبُّ : محبوب تر ، محبوب ترین	قَلٌّ ← أَقَلُّ : کم تر ، کم ترین
شَدٌّ ← أَشَدُّ : سخت تر ، سخت ترین	جَلٌّ ← أَجَلُّ : بزرگ تر ، بزرگ ترین
دَنِيٌّ ← أَدْنَى : نزدیک تر ، نزدیک ترین	بَقِيٌّ ← أَبْقَى : ماندگار تر ، ماندگار ترین
خَفِيٌّ ← أَخْفَى : مخفی تر ، مخفی ترین	عَلَى ← أَعْلَى : بلند تر ، بلند ترین

رسول الله (ص) : أَحَبُّ عِبَادِ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ أَنْفَعُهُمْ لِعِبَادِهِ .

محبوب ترین بندگان خدا نزد خدا سودمندترین آنها برای بندگان هستند .

وَالِدُكَ أَشَدُّ النَّاسِ عِبَادَةً : پدر تو از نظر عبادت سخت کوش ترین مردم است .

أَعْظَمُ الْعِبَادَةِ أَجْرًا أَخْفَاهَا : بزرگ ترین عبادت از نظر پاداش مخفی ترین آن است .

﴿ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَنْتَقَامُ ﴾ « حجرات : ۱۳ » : همانا گرامی ترین شما نزد خدا با تقواترین شماست .

۲- مؤنث اسم تفضیل بر وزن « فُعَلَى » می آید ، مَثَلٌ : فَاطِمَةُ الْكُبْرَى : فاطمه بزرگ تر ، زَيْنَبُ الصُّغْرَى : زینب کوچک تر

۰/۵	۱- تَرَجِمِ الْكَلِمَاتِ الَّتِي تَحْتَهَا حُطٌّ: ألف) هُوَ مُحَاوَلَةٌ لِفَضْحِ النَّاسِ. (ب) الْقَامُوسُ يَضُمُّ مَفْرَدَاتٍ كَثِيرَةً.
۰/۵	۲- اُكْتُبْ فِي الْفَرَاغِ الْكَلِمَتَيْنِ الْمُتَرَادِفَتَيْنِ وَ الْمُتَضَادَّتَيْنِ. (كَلِمَتَانِ زَائِدَتَانِ) عَصَى - أَمَرَ - أم - يا - أطاع - أو ألف) = (ب) ≠
۰/۵	۳- عَيِّنِ الْكَلِمَةَ الَّتِي لَا تُنَاسِبُ الْكَلِمَاتِ الْأُخْرَى : ألف) حُطَّةٌ ☐ إثمٌ ☐ ب) صَلَّى ☐ سَجَدَ ☐ مَعْصِيَةٌ ☐ ذَنْبٌ ☐ صَامَ ☐ سَاقٌ ☐
۰/۵	۴- اُكْتُبِ الْمَفْرَدَ أَوْ جَمْعَ الْكَلِمَتَيْنِ: ألف) التَّهْمَةُ : (جمع) ب) الْبُضَائِعُ : (مفرد)
۵	۵- تَرَجِمِ هَذِهِ الْعِبَارَاتِ: ألف) كَانَتْ شَيْمِلُ قَدْ أَشَارَتْ فِي مُقَابَلَاتِهَا إِلَى الْأَدْعِيَّةِ الْإِسْلَامِيَّةِ. ب) نَطَقَ الْعَرَبُ الْكَلِمَاتِ الْفَارِسِيَّةَ وَفَقًا لِأَلْسِنَتِهِمْ. ج) النَّاسُ فِي الْمُحِيطِ الْهَادِي يَأْكُلُونَ لُبَّ الْأَثْمَارِ. د) الْمُؤْمِنُ لَا يُضْطَرُّ إِلَى الْكِذْبِ عِدَّةَ مَرَّاتٍ. هـ) الرُّمْلَاءُ لَمْ يُشْكَلُوا فَرِيقًا لِلْجَوَارِ الثَّقَافِيِّ. و) لَا تَغْتَرَّوْا بِصَلَاتِهِمْ وَلَكِنْ اخْتَبِرُوهُمْ بِصِدْقِ حَدِيثِهِمْ. ز) أَكْبَرُ الْعَيْبِ أَنْ تَعَيَّبَ مَا فِيكَ مِثْلَهُ. ح) إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ. ط) قُمْ لِلْمُعَلِّمِ، وَفِيهِ التَّبَجُّيلُ. ي) عَوَّدُوا لِسَانَكُمْ لِبَيْنِ الْكَلَامِ.
۰/۵	۶- اِنْتِخِبِ التَّرْجُمَةَ الصَّحِيحَةَ : ألف) فِيهَا مِصْبَاحٌ، الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ. ۱) در آن چراغی است، آن چراغ در شیشه‌ای است. ☐ ۲) چراغی در آن است که آن در شیشه می‌باشد. ☐ ب) لِأَنِّي كُنْتُ لَا أَعْرِفُ شَيْئًا عَنِ الْمَوْضُوعِ. ۱) برای اینکه چیزی از موضوع نمی‌دانم. ☐ ۲) زیرا من چیزی درباره موضوع نمی‌دانستم. ☐

۱/۵	<p>۷- إِمْلَأِ الْفُرَاغَاتِ فِي التَّرْجُمَةِ الْفَارْسِيَّةِ :</p> <p>ألف) ﴿ وَ أَوْفُوا بِالْعَهْدِ... ﴾ : و به عهد و پیمان ب) ﴿ وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴾ : و کسی برای او ج) ﴿ وَ لَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ ﴾ : و نسبت به آن دانشی نداری، د) قُبَّةُ قَابُوسٍ فِي قَائِمَةِ التُّرَاثِ الْعَالَمِيِّ. : گنبد کاووس در میراث جهانی است.</p>
۱	<p>۸- تَرْجِمِ الْأَفْعَالَ الَّتِي تَحْتَهَا خَطٌّ :</p> <p>ألف) أَعْطَيْنِي بَعْدَ التَّخْفِيزِ مِثَّتَيْنِ أَلْفًا. ب) سَأَنْذَرُكَ زَمَلَاتِي. ج) الْفَرِيقَانِ لَمْ تَتَعَادَلَا فِي الْأُسْبُوعِ الْمَاضِي. د) أَخَذُوا كِتَابًا قَدْ رَأَيْنَاهُ.</p>
۱	<p>۹- عَيِّنْ نَوْعَ الْأَفْعَالِ فِي الْجُمَلِ التَّالِيَةِ :</p> <p>ألف) ﴿ لِكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلَيَّ مَا فَاتَكُم ﴾ ب) ﴿ وَ جَادِلْهُمْ بِلَا تَتَى هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ ﴾</p>
۰/۵	<p>۱۰- عَيِّنِ « اسْمَ الْمَفْعُولِ أَوْ اسْمَ الْفَاعِلِ أَوْ اسْمَ الْمَبَالِغَةِ أَوْ اسْمَ الْمَكَانِ » فِي الْعِبَارَةِ . « هَذِهِ الْأَسْعَارُ غَالِيَةٌ، أُرِيدُ سِرْوَالًا خَيْرًا مِنْ هَذَا اللَّوْنِ الْأَبْيَضِ. »</p>
۰/۵	<p>۱۱- عَيِّنِ جَوَابَ الشَّرْطِ ثُمَّ عَيِّنِ التَّرْجُمَةَ. « قَالَ الْمُعَلِّمُ لَهُ : إِنْ طَالَعْتَ كِتَابَ «مُنِيَّةِ الْمُرِيدِ» يُسَاعِدَكَ.» ألف) معلم به او گفت : قطعاً کتاب «منیة المرید» را مطالعه کردی که به تو کمک کند. ☐ ب) معلم به او گفت : اگر کتاب «منیة المرید» را مطالعه کنی به تو کمک می کند. ☐</p>
۰/۵	<p>۱۲- اَكْتُبِ فِي الْفَرَاغِ عِدَدًا مُنَاسِبًا. ألف) سِتَّةٌ وَ ثَمَانُونَ نَاقِصٌ يُسَاوِي خَمْسَةً وَ سَبْعِينَ. ب) نَحْنُ نَدْرُسُ فِي السَّنَةِ الْجَدِيدَةِ فِي الصَّفِّ (دوازدهم)</p>
۱	<p>۱۳- تَرْجِمِ الْعِبَارَةَ وَ عَيِّنِ الْمُضَافَ إِلَيْهِ وَ الْمَفْعُولَ : « الْكِتَابُ صَدِيقٌ يُنْقِذُ الْإِنْسَانَ مِنْ مِصِيبَةِ الْجَهْلِ. »</p>
۱	<p>۱۴- تَرْجِمِ الْعِبَارَتَيْنِ حَسَبَ الْقَوَاعِدِ :</p> <p>ألف) ﴿ لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ. ﴾ ب) (الْإِمْتِحَانَاتُ تُسَاعِدُ الطَّلَابَ فَلْيَعْلَمُوا ذَلِكَ.</p>
۱	<p>۱۵- تَرْجِمِ الْجُمْلَتَيْنِ حَسَبَ الْقَوَاعِدِ الَّتِي قَرَأْتَهَا فِي مَعَانِي الْأَفْعَالِ النَاقِصَةِ: ألف) كَانَ عِنْدَنَا سَرِيرٌ خَشْبِيٌّ. ب) كُنْتُ قَدْ كَتَبْتُ مَثَلًا عَلَى اللُّوحِ.</p>

۱	۱۶- أَذْكَرِ الْمَحَلَّ الإِعْرَابِيَّ لِلْكَلِمَاتِ الَّتِي تَحْتَهَا خَطٌّ : ألف) قَدْ بَيَّنَّ عُلَمَاءُ اللُّغَةِ العَرَبِيَّةِ وَ الفَارْسِيَّةِ أبعادَ هذا التَّأثيرِ. ب) مَنْ غَلَبَتْ شَهْوَتُهُ عَقْلَهُ فَهُوَ شَرٌّ مِنْ البَهَائِمِ.
۱/۵	۱۷- أَلْف) ضَعُ فِي الْفَرَاغِ كَلِمَةً مَناسِبَةً مِنَ الْكَلِمَاتِ التَّالِيَةِ : (كَلِمَتَانِ زَائِدَتَانِ) الإِنْتِفَاتِ - أَجَلٌ - أَجَلٌ - كَلِمٌ - الإِنْتِفَافِ ۱) تَبَدَّأَ الشَّجَرَةُ الخَانِقَةَ حَيَاتِهَا بِ..... حَوْلَ جَذَعِ شَجَرَةٍ. ۲) المَعْلَمُ النَّاسِ فِي الْبِلَادِ. ۳) النَّاسِ بِقَدْرِ عَقُولِهِمْ. ب) أَيُّ كَلِمَةٍ يَناسِبُ التَّوْضِيحَاتِ التَّالِيَةَ : ۱) قِطْعَةٌ قِماشٍ تَوْضَعُ عَلَى السَّرِيرِ. (الْمَسْكُ - الشَّرْشَفُ - المِصَابُ) ۲) مَا تُعْطَى لِشَخْصٍ بَعْدَ نِهَايَةِ الدَّرَاسَاتِ. (الشَّهَادَةُ - المِحَاضِرَةُ - المَعْرَبَةُ) ۳) لَمْ يَنْجَحْ بَلْ خَسِرَ. (ضَمِنَ - عَاهَدَ - فَشَلَ)
۱/۵	۱۸- أَلْف) إِقْرَأِ النَّصَّ التَّالِيَّ ثُمَّ أَجِبْ عَنِ الأَسْئَلَةِ : قَرَّرَ أربَعَةُ طُلَّابٍ أَنْ يَغِيبُوا عَنِ الامْتِحَانِ، فَاتَّصَلُوا بِالأُسْتَاذِ هَاتِفِيًّا وَقَالُوا لَهُ أَحَدُ إِطَارَاتِ سَيَّارَتِنَا انْفَجَرَ. وَ لَيْسَ لَنَا إِطَارٌ احْتِياطِيٌّ، وَ لَا تَوْجَدُ سَيَّارَةٌ تَنْقُلُنَا إِلَى الجَامِعَةِ، وَ نَحْنُ الآنَ فِي الطَّرِيقِ بَعِيدُونَ وَ لَنْ نَسْتَطِيعَ الحُضُورَ فِي الامْتِحَانِ فِي الوَقْتِ المَحْدَدِ عَنِ الجَامِعَةِ. ۱) هَلْ خَضَرَ الطُّلَّابُ فِي الامْتِحَانِ فِي الوَقْتِ المَحْدَدِ؟ ۲) كَمَ مِنْ طُلَّابٍ قَرَّرُوا أَنْ يَغِيبُوا فِي الامْتِحَانِ؟ ۳) كَيْفَ اتَّصَلَ الطُّلَّابُ بِالأُسْتَاذِ؟ ب) الصَّحِيحُ الخَطَأُ ۱) الزَّمِيلُ هُوَ الشَّخْصُ الَّذِي يَعْمَلُ مَعَكَ. ۲) لَا نَجِدُ فِي اللُّغَةِ الفَارْسِيَّةِ الكَلِمَاتِ الدَّخِيلَةَ. ۳) عِلْمُ الكِيمِيَاءِ عِلْمٌ مِطالَعَةُ خواصِّ العِناصِرِ.
۰/۵	۱۹- أَلْف) أَجِبْ عَنِ السُّؤالِ التَّالِيِ : مِنْ أَيَّنَ تَسْتَلِمُ الأَدْوِيَّةَ ؟ ب) رَتَّبِ الكَلِمَاتِ وَ اُكْتُبْ سؤالاً وَ جواباً صحیحاً. مَنْ / يَذْهَبُ / هَدِفاً / يُسَجِّلُ / مَنْ / إِلَى / النِّهائِي.
۲۰	جمع

۱- الف) رسوا کردن	(ب) در بر می‌گیرد
۲- الف) أم = أو	(ب) عَصَى ≠ أطاع
۳- الف) حُطَّة	(ب) ساق
۴- الف) التُّهْم	(ب) البِضَاعَة
۵- الف) شیمل در مصاحبه هایش به دعاهای اسلامی اشاره کرده بود. (ب) عرب‌ها کلمات فارسی را بر اساس زبان هایشان تلفظ کردند. (ج) مردم در اقیانوس آرام مغز میوه‌ها را می‌خورند. (د) مؤمن چندین بار ناچار به دروغ نمی‌شود. (ه) همکاران تیمی برای گفت و گوی فرهنگی تشکیل نداده‌اند. (و) فریب نمازشان را نخورید، ولی آنها را با راستگویی‌شان بیازمائید. (ز) بزرگترین عیب این است که آنچه مانند آن در تو است را عیب بشماری. (ح) همانا من به تو پناه می‌برم از نفسی که سیر نشود. (ط) برای معلم برخیز، احترامش را کامل به جا بیاور. (ی) زبان‌تان را به نرمی سخن عادت دهید.	
۶- الف) ۱	(ب) ۲
۷- الف) وفا کنید	(ب) همنا / نبوده است (ج) آنچه که / پیروی نکن (د) فهرست
۸- الف) به من بده	(ب) به یاد خواهم آورد (ج) برابر نشده‌اند (د) دیده بودیم / دیدیم
۹- الف) تَحَزَنُوا : مضارع / فَاتَ : ماضی	(ب) جَادِلْ : امر / ضَلَّ : ماضی
۱۰- غَالِيَةٌ : اسم فاعل / خَيْرًا : اسم تفضیل)	
۱۱- جواب الشَّرِّطِ : يُسَاعِدُ (ب) معلم به او گفت: اگر کتاب «منية المرید» را مطالعه کنی به تو کمک می‌کند.	
۱۲- الف) أَحَدَعَشَرَ	(ب) الثَّانِي عَشَرَ
۱۳- الْإِنْسَانُ : مفعول / الْجَهْلُ : مضاف الیه کتاب دوستی است که انسان را از مصیبت نادانی نجات می‌دهد.	
۱۴- الف) به نیکی دست نخواهید یافت تا اینکه از آنچه دوست دارید، انفاق کنید. (ب) زمون‌ها به دانشجویان کمک می‌کند پس باید آن را بدانند.	
۱۵- الف) تختی چوبی داشتیم. (ب) ضرب المثلی روی تابلو نوشته بودم.	
۱۶- الف) اللَّغَّةُ : مضاف الیه / أبعَادَ : مفعول	(ب) شَهْوَةٌ : فاعل / شَرٌّ : خبر
۱۷- الف) (۱) الْإِلْتِفِ (۲) أَجَلٌ (۳) كَلِمٌ	(ب) (۱) الشَّرِيفُ (۲) الشَّهَادَةُ (۳) فَشِلَ
۱۸- الف) (۱) لا ؛ ما حَضَرُوا. (۲) أَرْبَعَةُ طُلَّابٍ أَنْ يَغِيبُوا عَنِ الْإِمْتِحَانِ. (۳) هَاتِفِيًّا.	(ب) (۱) الصَّحِيح (۲) الخَطَأ (۳) لَصَحِيح
۱۹- الف) مِنَ الصَّيْدِيَّةِ. (ب) مَنْ يَذْهَبُ إِلَى النَّهَائِي؟ مَنْ يُسَجِّلُ هَدَفًا.	